

**TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ
ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI**

**A1 TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ
UZUN TEZ ÇALIŞMASI**

“ SERENAD ”

**Rehber öğretmen: Zühal Baloğlu
Öğrencinin adı: Buse
Öğrencinin soyadı: Taşbilek
Diploma numarası: 1129-005
Sözcük sayısı: 3515**

Araştırma konusu: Zülfü Livaneli' nin “Serenad” adlı yapıtında savaş olgusunun kadın – erkek ilişkilerine yansımalarının incelenmesi.

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Programı A1 Türk Dili ve Edebiyatı dersi kapsamında uzun tez olarak hazırlanan bu çalışma, ‘Zülfü Livaneli’nin; “Serenad” adlı yapıtında savaş olgusunun odak figürler üzerindeki birleştirici ve ayırıcı etkileri, kadın-erkek ilişkisi üzerinden inceleme.’ amacıyla hazırlandı. Maya Duran’ın tarihini, ailesini, iktidar mücadelelerini ve kendi kişiliğini keşfetmesini sağlayan; böylelikle hayatının dönüm noktası olan ‘Struma’ gemisinin batırılmasının topluma etkilerinin yapıta hâkim olması nedeniyle bu olgu üzerinde çalışıldı. Tezin genelinde; yapıttaki odak figürün politik anlaşmazlıklardan dolayı batırılan ‘Struma’ gemisinin içindeki Nadia’nın ve onun ölümünü izleyen aşığı Maximilian’ın hayatlarını keşfetme sürecindeki yaşadığı karmaşa ve çatışmaların ilişkileri üzerine yansımalarının nedenleri ve sonuçlarıyla incelenmesi amaçlandı. “Serenad”ın içinde yaşanan savaş dönemini, toplumun sosyal yapısını, bireyin tarihini keşfederek ruhsal değişimi ile yaşamı anlamlandırması göz önünde bulundurularak çalışıldı.

Zülfü Livaneli’nin yazmış olduğu Serenad romanının en büyük sorunsallarından biri olan savaş; romanın gidişatını etkilemiş, bu doğrultuda da olay örgüsünü oluşturmuştur. Bu tezin yazılma amacı da savaş sorunsalının kadın – erkek ilişkilerine yansımalarının incelenmesidir.

Odak figürlerden biri olan Maximilian Wagner ve karısının İkinci Dünya Savaşı sırasında başına gelenler bu savaş sorunsalı bağlamında ele alınmıştır. Struma gemisi ve Yahudi soykırımının da sebep olduğu sıkıntılar üzerinden romanda savaşın kadın erkek ilişkisi üzerindeki etkisi işlenmiştir.

Maximilian Wagner’in karısını Struma gemisinden sağ sağlim kurtarma çabası bu sebepten oldukça etkili olmuştur. Gerçek aşkı yakalamış olan profesörün mücadelecî ruhu ve karısını kaybetmemek için verdiği savaş, tez için belirtilen araştırma konusunun seçmiminde belirleyici olmuştur.

Çalışmanın ilk bölümünde, İkinci Dünya Savaşı’nın yapıttaki yeri incelendi. Bu kapsamda Maximilian ve Nadia’nın yaşadıkları aktarıldı.

Çalışmanın takip eden bölümlerinde, odak figür Maya Duran’ın hayatındaki erkekler ve savaş kavramının bu figürler ile Maya arasındaki ilişkiye etkileri araştırıldı.

Sözcük Sayısı: 262

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
1)GİRİŞ	4
2) Savaş kavramının yapıttaki yeri / Nadia- Maximilian	6
3) Maya - Maximilian	9
4) Maya – Yakın çevresindeki erkekler.....	11
5)SONUÇ.....	13
6)KAYNAKÇA.....	17

1) GİRİŞ

Aktarılan dönemin İkinci Dünya Savaşı yıllarına denk gelmesi ve özellikle yapıtın, üzerine kurgulandığı aşk hikâyesinin iki ana karakteri olan Alman Profesör Maximilian Wagner ve Yahudi tarih öğrencisi Nadia'nın toplumlarının bu savaştan oldukça etkilenmesi nedeniyle dönemden kısaca bahsetmek gerekmektedir.

İkinci Dünya Savaşı 20. Yüzyılın en büyük felaketlerinden biri olma niteliğindedir. Özellikle Adolf Hitler Almanya'sının baskıladığı, zulmettiği ve büyük bir insanlık dramı yaşattığı Yahudi toplumu bu savaştan en çok etkilenen kültürlerden biridir. Hitler'in toplumda yaratmaya çalıştığı ayrışma ve saf ırk arayışı Yahudi toplumu için bir soykırım niteliği taşımakta ve tıpkı bir felaket gibi halkı büyük bir yıkıma sürüklemiş, geride büyük acılar ve kayıplar bırakılmasına sebep olmuştur.

Bununla birlikte romanda sözü geçen ve bu olayların yaşandığı tarihlerden çok daha sonra ortaya çıkan Struma Faciası, Mavi Alay gibi olaylar ile savaşın getirdiği büyük yıkım ve travma bir kez daha gözler önüne serilmektedir.

Struma Gemisi, Romanya'dan aldığı Yahudi yolcuları Filistin'e götürmek amacıyla Karadeniz'e doğru yola çıkmıştır ancak motor arızası olduğu için bir süre İstanbul'da beklemek durumunda kalmıştır. Gemiden kimsenin iniş - çıkışına izin verilmemiştir. İçeride yaşlı, hasta insanlar ve çocuklar olmasına rağmen gemiye hiçbir ihtiyaç malzemesi götürülmemiştir ve kimseye yardım edilmemiştir. Karadeniz'e sürüklenen ve Şile'de onca insanın kaderine bırakıldığı gemi, Almanlar tarafından içindeki yolcularla birlikte batırılmıştır ve büyük bir insanlık dramına sahne olmuştur.

“(...)Romanya'dan Filistin'e yolcu götürmek üzere bilet satıyorlardı.(...) Üstelik bin dolar gibi çok yüksek bir fiyata satılıyordu biletler. Demek ki satılan sadece bir

yolculuğun gemi bileti değildi. Aynı zamanda nazi zulmünden kurtulmak isteyen insanlara yalancı bir umut da satılıyordu.(...) Bilet alan yüzlerce yolcu, hayvan taşımacılığında kullanılan vagonlarla Bükreş'ten Köstence'ye götürüldü. Orada birkaç gün aç susuz bekletildiler. Gümrükte eşyalarına el konuldu.”(Livaneli,219)

İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Hükümeti'nin yönlendirmesiyle Almanların saflarına katılarak Hitler Almanya'sı için savaşan Kırım Türklerinin oluşturduğu birliğin adı Mavi Alay'dır. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin Sovyet Kızıl Ordusu'na karşı savaşmıştır. Türkiye'deki Alman hayranlığının “tarafsızlığını” korumasıyla Sovyetlerin sonunun geldiğine inanılmıştır ancak daha sonra Almanya'nın savaşı kaybetmesiyle birlikte birliğin çoğu kaçmıştır. Kaçtıkları yerde İngilizler tarafından yakalanıp Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ne teslim edilmek üzere trene bindirilmişler fakat kurtulamayacaklarını anlayan üç bine yakın kadın ve çocuk kendilerini Drau Nehri'nin soğuk sularına atarak intihar etmiştir. Geriye kalan dört bine yakın Kırım Türk'ü ise Sovyet askerleri tarafından kurşuna dizilmiş ve Hitler'e bir dayanışma gösterisi amacıyla yedi bine yakın Kırım Türk'ünün sonunu hazırlayan bir operasyon gerçekleşmiştir. *“İngilizlerin elinde esir olmanın belki de onları kurtaracağını düşünmüşlerdi. En kötüsünden Türkiye'ye gidip, kendilerine yeni bir hayat kurabilecekleri hayallerine kapıldılar, ama ne yazık ki öyle olmadı.” (Livaneli, 149)*

Savaşın ağır koşullarına, ayırıcılığına rağmen bireyler ve kadın - erkek ilişkileri üzerinde yarattığı birleştirici etki, Zülfü Livaneli'nin “Serenad” adlı eserinde iki aşğın birbirlerine ne büyük bir sevgi ile bağlı olduklarını, çabanın ve fedakârlığın ilişkinin önemli bir mihenk taşı olduğunu, sevginin kolay elde edilemeyen ve çok çaba gerektiren bir değer olduğunu gözler önüne sermektedir.

Anlatılanlar ve yaşananlar romanın odak figürü olan Maya Duran'ın bakış açısından aktarılmış, yaşanan savaş gerçekliğinin kadın - erkek ilişkileri üzerinde yarattığı etki

Maya'nın gördükleri ve hissettikleri aracılığıyla okuyucuya aktarılmıştır. Bu bağlamda tezin araştırma sorusu "Zülfü Livaneli'nin "Seranad" adlı yapıtında savaş olgusunun kadın - erkek ilişkilerine yansımalarının incelenmesi." olarak belirlenmiştir. Bu inceleme Nadia - Profesör, Maya – Profesör ve Maya – yakın çevresindeki erkekler başlıkları altında yapılmıştır.

2) Nadia- Profesör Maximilian

İkinci Dünya Savaşı Almanya'sında Yahudi tarih öğrencisi Nadia'ya âşık olan Profesör Maximilian, yaşam kalitesinden ve kurulu düzeninden vazgeçme pahasına da olsa aşkına sahip çıkmıştır. Maximilian, Alman asıllı olduğu için Almanya'da hiçbir sıkıntı çekmemektedir. Aksine profesör olduğundan hayat standartları toplum şartlarına göre gayet iyi düzeydedir. Tek sıkıntısı âşık olduğu Nadia'nın Yahudi olmasıdır.

"Bu arada Yahudi öğrencilere debaskılar başladı. Onların da okuması imkansız hale geldi. Üniversitedeki Nazi öğrenciler, terör estiriyorlardı. Nadia ısrarla okula gelmeye devam ediyordu ama bir gün bahçede Nazilerin onu da tartakladığını gördüm." (Livaneli, 244)

Profesör, bu ilişkinin hayatlarını tıpkı bir rüzgâr gibi farklı yönlere savuracağını bilmesine rağmen sevgisinin arkasında durmuş ve ümidini son ana kadar tüketmeyerek aşkına bağlı kalmıştır. Maximilian ile Nadia arasındaki bu ilişki, o dönemin düşünce yapısına göre başlamadan bitmesi gereken bir birliktelik niteliği taşımaktadır. Toplumun bu iki bireye bir sorun olarak dayattığı ırk ayrımı birbirlerini bırakmaları için güçlü bir sebeptir çünkü Yahudi halkı saf bir ırk yaratmak düşüncesiyle felakete sürüklenmekte, onların yanında duran Almanlar ise bu acı yıkımdan ve sondan en az onlar kadar etkilenmektedirler.

"Hitler 30 Ocak 1933 günü başkan olmuştu. Nazilerin o günden sonraki hedefi Almanya'daki Yahudilerin kökünün kazınmasıydı. Aslında Nazilerin Yahudi karşıtı

hareketi bu tarihten daha önceleri başlamıştı ama iktidara gelmeleriyle birlikte Yahudiler üzerindeki baskı çok artmıştı.” (Livaneli, 181)

Profesör Maximilian bu acı gerçekliği en derin şekliyle bilmesine rağmen hiçbir zaman Nadia'dan vazgeçmemiştir. Ailesine karşı çıkmış, sosyal çevrelerinin söylediklerini ve düşüncelerini hiçe saymış hatta kariyerinden vazgeçmiştir. Nadia ise eğitim hayatını bir kenara atmıştır. Dolayısıyla iki aşık kurdukları bu güçlü bağı sürdürebilmek için elinden geleni yapmıştır. Bu bağlamda sevginin kolay elde edilen bir değer olmadığı ve savaşın çıkardığı sorunların, ayırma ya da koparma özelliğinin bu değer temellerini sarsamayacağı yansıtılmıştır. Birbirini böylesine seven bireylerin birbirinden kopmasının imkânsız olduğu vurgulanmıştır. Ayrı düşükleri ve Nadia'nın Naziler tarafından alıkonulduğu dönemde bile profesör onu kurtarmak için her yolu denemiş, Türkiye Cumhuriyeti Başbakan'ından ve İstanbul'daki Fener Rum Patriği'nden mektuplar alarak bunları Alman Hükümeti'ne iletmeye, Nadia'nın önemli ve değerli bir kişi olduğunu kanıtlamaya çalışmıştır. Bütün çabaları doğrultusunda Nadia'nın, Türkiye'ye Karadeniz üzerinden gelen bir gemide olduğunu öğrenen Profesör bir taksi kiralamış ve her gün geminin Boğaz'dan giriş yapıp yapmadığını kontrol etmek amacıyla bir dürbün edinmiş, İstanbul'un Karadeniz Sahili'ni gözlemiştir. *“Maximilian neredeyse iki aydır her gün yaptığı gibi, o gün de dürbünü ve kiraladığı taksiyle Tophane'ye gitti. Kendisi kıyıda, yolcular gemide çaresizlik içinde bekliyordu.” (Livaneli, 316).* Bir an olsun başka bir şey düşünmeyen Maximilian'ı bu dönemde aşğını kurtarma, ona kavuşabilme düşüncesi ayakta tutmuştur. Savaşın, ırkçılığın ilişkileri üzerinde yarattığı bu karamsar, esenliksiz havayı sevginin ve bağlılığın içinde yarattığı umut ışığıyla dağıtmaya çalışmaktadır. Bu kapsamda iktidar oyunlarının kadın – erkek ilişkileri üzerindeki ayırıcı etkisinin gerçek sevgiyi ortaya çıkarma bağlamında birleştirici bir rol oynayabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bireyin elinde olmayan sebeplerden dolayı oluşan engellerin; sevgi, bağlılık ve değer kapsamında yok edilebileceği yansıtılmıştır.

Alman Hükümeti'nin yaptığı baskılar nedeniyle Türk Hükümeti, Struma Gemisi'ni limanına yanaştıramamış ve Şile açıklarına çekmiştir. Gemide tıbbi yardıma ihtiyacı olan, yaşlı insanlar ve çocuklar bulunmasına rağmen hiçbir yardımın ulaştırılmasına izin verilmemiştir.

“ Banyo ya da duş yoktu. Çamaşır yıkamamanın da bir yolu yoktu. Daha da kötüsü, 769 kişi için sadece bir tuvalet vardı ve kapısının önünde sonu gelmeyen bir kuyruk oluşuyordu. Bu nedenle yolcular ihtiyaçlarını güvertede giderdiler. Bütün güverte dışıyla kaplandığında zemin kayganlaştı ve etrafa dayanılmaz bir koku yayıldı. İki delikanlı bu koşullarda akli dengesini yitirdi. (...)” (Livaneli, 258)

Sevdiği kadının orada olduğunu bilmek ama ona hiçbir şekilde yardım edememek Profesör'ün içini kemirmektedir, huzursuz olmasını sağlamaktadır. Ona yapabileceği en ufak yardım fırsatını kaçırmamak için her gün sahile gitmeye devam etmiştir ancak bir gün gemi kim tarafından olduğu açıklanmayan bir saldırı sonucu batırılmış ve içindeki onca insan ölüme terk edilmiştir. *“Korkunç bir gürültünün ardından, bir anda dünya sessizliğe gömüldü. Gökyüzü insan gövdeleriyle, tahta parçalarıyla doldu ve gemi büyük bir süratle battı.” (Livaneli, 322).* Profesör, bu acı yıkıma şahit olmuş ve aşğını kaybettiği andan itibaren eksik bir insan olmuştur. Belki de saçma iktidar oyunları ya da ırk farklılığının toplumda ördüğü gereksiz duvarlar nedeniyle tam olarak asla kavuşamamıştır Nadia'ya. *“Bu iş benim sandığımdan çok daha zormuş. Aramızda birkaç yüz metre olan Nadia'yla buluşmamız, bir dünya politikası sorununa dönüştü.” (Livaneli,318).* Yaşamları boyunca birlikte geçirdiği her dakika Alman – Yahudi farkının doğurduğu bir kaygı içermiştir. Nadia'nın ölümünün üzerinden uzun yıllar geçmesine, bütün yaşanılanların canlılığını yitirmesine ve tarihin tozlu sayfalarında yerini almasına rağmen Profesör; aşkına, sevgisine ve yaşadıklarına sahip çıkabilen, onları tekrar tekrar yaşayabilen bir insandır. Yıllar sonra Nadia'yı kaybettiği Şile Sahili'ne gidip, onu kendi istediği gibi uğurlayabilmiş, sevdiğine yazdığı “Serenad” adlı

besteyi dinletebilmiş ve duygularını hiçbir baskı ya da zorlama olmadan yaşayabilmiştir. Savaşın insanlar ve ilişkiler üzerinde yaratması kaçınılmaz olan ayrışma birbirine çok âşık bu iki figürün arasında koparılamaz bir bağlılığa sebebiyet vermiştir. Getirdiği tüm yıkımlara ve olumsuzluklara rağmen savaşın, sevginin ve aşkın gücünü yenemediği kanıtlanmıştır.

3) Maya Duran – Profesör Maximilian

Profesör Maximilian bu kentteki tüm acı veren anılara rağmen yıllar sonra İstanbul Üniversitesi'nde gerçekleştirilecek bir konferans nedeniyle İstanbul'a dönmüştür. Bu sayede üniversitede, gelen konuklardan sorumlu olarak görev yapan Maya Duran ile tanışmıştır. İşi dolayısıyla Profesör Maximilian'ın hikayesini keşfetme sürecine giren kadın odak figür, bu sayede kendi ailesine dair, nesiller arası sırları keşfetmeye başlamış dolayısıyla hayatı değişmiştir. Savaş olgusu Profesör ve Nadia'nın kavuşmasını engellemesine bu bağlamda ayırıcı bir etki yaratmasına rağmen Maya'nın Profesör'e yakınlaşmasını sağlayarak birleştirici bir etkisi de olmuştur. Maximilian'ın Şile Sahili'nde Nadia'ya vedasına şahit olan Maya bir süre sonra Profesör'ün hikayesinden etkilenip kendi kökenini keşfetme sürecine girmiştir. Bu araştırma sonucunda anneannesinin de inancı ve düşünceleri nedeniyle toplumda yer edinmekte zorlandığını hatta adını değiştirmek durumunda kaldığını öğrenmiştir. Bu kapsamda Maximilian'ın tanık olduğu savaşın Maya'ya aktarılması, odak figürün ailesi hakkındaki sırları aydınlatma sürecini başlatmış dolayısıyla figürün hayata ve olaylara bakış açısı değişmeye başlamıştır.

Profesör sayesinde Maya; kendi görüşleri uğruna bazı kalıplaşmış toplumsal değerlere karşı çıkmayı, doğru olduğunu savunduğu davranışların arkasında yakın çevresinden birçok insanı karşısına almak pahasına durabilmeyi öğrenmiştir. Örneğin, Profesör'ün Şile'de donma tehlikesi geçirdiği sırada Maya, toplumsal değerleri önemsemek yerine Profesör'ün hayatını

kurtarmak amacıyla çıplak bedenini ona yaslamış, Profesör'ü ısıtmak amacıyla ona sımsıkı sarılmıştır.

“Ben sıcak vücudumla profesörü ısıtayım derken onun beni soğutmuş olduğunu fark ettim. Bedenimin bütün ısısı ona gitmişti. Bu iyiydi, adamın sırtı, kalçaları biraz canlanmaya başlamıştı. Daha da sıkı sarıldım ona. O anda adamın omuzları, ilginç bir şekilde gözüme sevimli gelmeye başladı.” (Livaneli, 121)

Üniversitenin şoförü olan Süleyman'ın iki figürü bu durumda görmesi, Maya'nın işini kaybetmesine yol açsa da odak figür, böylesine etkilendiği bir insanın hayatını kurtarmaktan son derece memnundur. Gazetelere bile uygun olmayan haberlerinin düşmesine rağmen sergilediği davranıştan mutlu ve bu davranışın arkasında olan Maya, bu bağlamda Profesör'den etkilenecek inandığı doğrular uğruna toplumsal sınırları aşmayı göze aldığını kanıtlamıştır böylelikle Profesör'ün Maya'nın hayata bakış açısını değiştirdiği yansıtılmıştır.

Profesör'ün Maya'nın hayatında dönüm noktası olma sebeplerinden biri de nesiller arası sınırların ortaya çıkışını sağlamış olmasıdır. Maximilian'ın yaşanmışlıklarından çok etkilenen odak figür, ailesini ve tarihini sorgulama sürecine girmiştir. Bu sorgulama bağlamında en az iki nesil önceki bireylerin yaşam standartlarından vazgeçmek durumunda kaldığını öğrenmiştir. Bu insanlar arasında anneannesinin de olduğunu keşfetmesi figür için büyük bir yıkım olmuştur. Bu sayede Maya, insanların ne kadar vurdumduymaz olabildiklerini ve tarihlerine kayıtsız olduklarını anlamıştır. Bireylerin ailelerinin tarihini bilerek yetiştirilmesi gerektiğine olan inancı artmıştır. *“Ne kadar saf ve naif bir biçimde yetiştirildiğimizi düşündüm. Bırakın yakın tarihimizi doğru dürüst öğrenmeyi, kendi ailelerimizi bile bilmeden yetiştirilmiştik.” (Livaneli, 201)*

Bu kapsamda savaş olgusu Maya ve Maximilian'ın ilişkisi üzerinde birleştirici bir rol oynamıştır. Maya hayatı hakkındaki gerçeklerle yaşayabilmeyi ve bunlarla yüzleşebilmeyi

Profesör'ün savaş olgusu ile değişen hayat hikayesinden öğrenmiştir. Böylelikle tarihine ve ailesine daha bağlı bir bireyin ortaya çıkışı vurgulanmıştır.

4) Maya – Yakın Çevresindeki Erkekler

Maximilian'ın Nadia'ya karşı sergilediği tutumu sergileyemeyen Ahmet, kocalık görevlerini yerine getirmekte başarısız bir bireydir. Evlilik süresince tüm sorumlulukları Maya üstlenmek durumunda kalmış, bu da onları evliliğe son vermeye sürüklemiştir. Ahmet nedeniyle Maya, ilişkilere ve erkeklere karşı belirli tabular oluşturmuştur. Bu önyargı odak figürün Ahmet'ten sonra sağlıklı ilişkiler kurmasına engel niteliği taşımıştır. *“Ahmet’le olan acı deneyimlerimden sonra bende bir erkek tepkisi oluştuğu için genelleme yapıyordum.”* (Livaneli, 51)

Ahmet ve Maya'nın ergenlik çağında, Kerem adını verdikleri bir oğulları vardır. Maya, Kerem'in bu dönemde babasıyla konuşmaya ihtiyacı olduğunu farkındadır ve oğlunun bilgisayar dışında hiçbir ilgisinin olmamasını Ahmet'in suçu olarak görmektedir.

“Bence Kerem açısından asıl sorun internette çok zaman harcamak değildi. Temelde onunun bir iletişim sorunu olduğunu biliyordum. Babasıyla ilişkisi ciddi boyutlarda eksikti, sorunluydu. Bana acı verse de zaman zaman benimle ilişkisinin de pek sağlıklı olmadığını düşünüyordum.” (Livaneli, 82)

Bu süreçte oğluyla konuşma görevini de üstlenmek zorunda kalan Maya, bir çocuğun tüm sorumluluklarını hiçbir yardım olmadan yerine getirmek durumunda kalmıştır. Bu durum figürün ruhsal ve fiziksel bir bitkinlik yaşamasına sebep olmuştur.

Savaş olgusu bu ikili üzerinde dolaylı yoldan birleştirici bir etkiye sahiptir. Gazetelerde Maya'nın lehine çıkan haberler sonrasında Ahmet değişmeye başlamış, bu dönemden sonra Maya'ya destek olmuştur. Evliliklerinin bitmesinin ardından Ahmet'e karşı güven ve saygı

gibi duygular besleyemeyen Maya için Ahmet'in o dönemdeki desteği şaşırtıcı olmuştur ancak herkes ona sırtını döndüğünde beklenmedik bir destek almak onu rahatlatmıştır. Bu açıdan Ahmet geçmişteki tüm yanlışlarına rağmen hem eski karısının dostu olmayı başarmış hem de babalık görevlerini yerine getirebilmek amacıyla çabalamaya başlamıştır. Böylelikle Maya'nın üzerindeki sorumluluğu biraz olsun hafifleterek ikilinin ilişkisini düzenlemeyi başarmıştır.

“Ahmet Baltacı, sekiz yıl önce boşandığı Maya Duran hakkındaki iddialara inanmadığını söyledi.(...) ‘Maya Hanım’ı çok iyi tanırım. Son sekiz yıldır seyrek de olsa sürekli görüşüyoruz. Onu tanıyan hiç kimse, atılan bu iftiraya inanmayacaktır.’(...) Ben de Ahmet'in bu açıklamayı yapmış olduğuna inanamıyordum. Sanki çok iyi tanıdığım biri, yüzünde ilk kez beliren bir ifadeyle karşıma geçmiş yabancı bir sesle konuşuyordu.” (Livaneli, 386)

Maya ve abisi, özünde aile bağları kuvvetli olan ancak birbirlerine çok uzak karakterde iki figürdür. Bu nedenle aralarında süregelen bir çatışma vardır. Abisinin asker olması nedeniyle devlete bağlılığı Maya'nın sisteme ya da devlete olan her türlü düşüncesine karşı çıkmasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda aralarındaki uzaklık gün geçtikçe artmaktadır. *“Kendi babaannene bile pis kanlı diyebilecek kadar iyi bir milliyetçisin sen.” (Livaneli, 144)*

“Aramızdaki temel fark ne, biliyor musun? Sen insanlara baktığın zaman üniformalar, bayraklar ve din görüyorsun!” (Livaneli, 153)

Maximilian'ın savaş kapsamındaki hikayesi Maya'nın peşine ajanların takılmasına sebep olduğu için abisi Maya'yı korumak istemiştir. Bu açıdan bakıldığında savaş olgusu bireyler arasında birleştirici bir etki yaratsa da Maya'nın, ailesi ve ülkesi hakkındaki sırları öğrendikçe abisiyle sürekli bir fikir ayrılığına gitmesi iki figürün ilişkisi üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir.

“*Bak Maya*” dedi.(...) “*Bizim dünyalarımız ayrı. Beni bu işlere karıştırma. Rica ederim karıştırma bir daha.*’ ‘*Sen benim abim değil misin?*’ ‘*Abimim ama hayatlarımız ve dünyaya bakışımız açısından iki yabancı gibiyiz. Lütfen herkes kendi yoluna gitsin.*” (Livaneli, 143)

Oğlu Kerem ile düzgün bir iletişim kurmayı başaramamış olan Maya, savaş bağlamında dolaylı yoldan etkisi altına girdiği ajanlar sayesinde oğluya konuşmaya, yaşadıklarını paylaşmaya başlamıştır. Kerem’in ilgisini çeken bu süreçteki olaylar anne – oğul arasındaki bağı güçlendirmiş ve bunun asla kopmayacak bir bağ olduğunu kanıtlamıştır. Bu durum savaşın birleştirici etkisine örnek niteliği taşımaktadır. “*Eve geldiğimde Kerem her zamanki gibi bilgisayarının başındaydı ama o eski umutsuzluğu yoktu üzerinde.(...)Ağzım açık bakakaldım. Benim küçük oğlum neler buluyordu böyle.(...) Kerem’in hiç alışık olmadığım iltifatları kendime olan güvenimi daha da pekiştirdi.* (Livaneli, 165)

5) SONUÇ

Odak figür Maya Duran, çeşitli iktidar mücadeleleri için ölen insanların dramına ve sahip oldukları hayatın acısına yıllar sonra şahit olmuş dolayısıyla hayata, ülkesine, ailesine ve sevgi gibi değerlere karşı bakış açısı gelişerek değişmiştir. “*Birilerinin saçma iktidar mücadelesi yüzünden, insanlar birbirine kavuşamıyor, acılar yaşanıyor. İnsanların mutluluğu, iktidar oyunları arasında ne kadar da zavallı bir konu haline geliyordu.*” (Livaneli, 315)

Odak figürün, Almanların saf ırk arayışı yoluyla su yüzüne çıkardığı ırkçılık, milliyetçilik ve devlet gibi bireyleri etkisi altına almayı başarabilen kavramlar hakkındaki düşüncesi daha da netleşmiştir. “*Ah şu devletler!*’ diye düşündüm. *Yapay sınırlarla insanları bölen, acılarının kaynağı devletler.*” (Livaneli,430). Netleşen bu düşüncelerin ışığında Maya devlet, politika ve iktidar gibi siyasi kavramlar hakkında yorumlar üretmeye başlamış böylelikle sorgulamayı

öğrenerek inandığı ve sonuna kadar savunabileceği fikirleri elde etmiştir. *“Devlet diye gerçek bir şey yok ki abi. En tepede kendini devlet sanarak kararlar alan, insanların yaşamasına ya da ölmesine karar veren çobanlar var.”* (Livaneli, 434)

“Diyorum ki, savaş kararı alacak olan liderin mesela George Bush’un, bu kararı almak için bir çocuğu elleriyle öldürmesi şartı konsa. Nasıl olsa binlerce çocuğun idam kararını imzalıyor, bunu yapmak için tek bir çocuğun canını alması gerekse. İyi olmaz mı ? Çünkü kendileri sıcak ofislerinde bir imza atıyor, bir damla kan bile görmeden yaşıyorlar. Ama bombardımanlarda yüz binlerce kadın ve çocuk ölüyor. Başkasının suçu yok, emir kulu pilotun suçu yok, o zaman suç kimde abi?” (Livaneli, 436)

Yapıt boyunca Maya Duran, savaş olgusu kapsamında ailesi hakkındaki sırları açığa çıkarmış, aile fetlerinin gerçek düşüncelerine tanıklık etmiş, tarihini detaylı olarak öğrenmiş ve kendisine verilen adın bile bu iktidar oyunlarının yarattığı zorluklar sonucu kararlaştırıldığını keşfetmiştir. *“’Senin adını anneannenin koyduğunu biliyorsun değil mi?’ O anda baştan aşağıya titredim. ‘Maya !’ dedim. ‘Gerçek adının hiç olmazsa sende yaşamasını istiyordu.’”* (Livaneli, 429)

Bu duruma ek olarak düzensiz bir evlilik sürecinin ardından erkeklere karşı oluşturduğu önyargıları ve bu cinse karşı duyduğu güvensizlik duygusunu zor da olsa yenmeyi başarmış, aynı zamanda toplumun kadın – erkek ilişkileri üzerine biçtiği tabuları kendi görüş açısından yıkabilmiş ve hayatı boyunca kendisine sunulan kalıplaşmış bilgileri sorgulama yeteneği kazanabilmiştir. Kendi yaşamı üzerine isteklerini gerçekleştirme cesareti bulmasının yanında oğluna ve ailesine karşı sorumluluklarını yerine getirmek konusunda daha da bilinçlenmiştir. Bu bağlamda Profesör Maximilian ile kavramaya adım attığı savaş olgusunun odak figür üzerinde yıkıcı etkilerinden çok yapıcı gelişmeler sağladığı savunulabilir.

Bu tez çalışması boyunca savaş olgusunun yarattığı etkinin sırf o dönemdeki bireylere değil nesiller sonraki insanlara da etkisi olduğu anlaşılmıştır. Bu etki bireyin karakterine, içinde bulunduğu duruma ve yaşama bakış açısına göre birleştirici ya da ayırıcı olmak üzere ilişkileri ve figürlerin hayatını doğrudan ve dolaylı olarak etkilemiştir. Çalışma sürecinde Maya Duran'ın kurguda başına gelen olaylardan etkilenilmiş ve çocukluğumuzdan beri tarihimizle ilgili ezberletilen kalıplaşmış bilgiler sorgulanmaya başlanmıştır. Bu kapsamda bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

Savaş yalnızca etkin olduğu dönemde kadın – erkek ilişkisi açısından yıkıcı ve ayırıcı bir etkiye sahip değildir. Nesiller sonraki insanlar bile varolan savaşın etkisi altında ilişkilerini sağlam tutamayabilmektedir. Diğer yandan, savaş olgusu sevgi ile yaşandığı dönemde de yıllar sonra da birleştirici bir etki yaratabilir. Yaşanılan ya da öğrenilen zor yaşam şartları sevgi ve değerler ile ilişkileri daha da güçlendirip bireyleri birbirine bağlayabilir. Bu kapsamda Zülfü Livaneli'nin Serenad adlı yapıtında savaşın kadın – erkek ilişkisi üzerindeki olumsuz etkisi saf sevgi bağı ile aşılabileceği; sevginin ırk, dil ya da din ayrımı yapmadığı yansıtılmıştır. Bu bağlamda uzun tez çalışması sürecinde bireyin sahip olduğu ve yürekte inandığı saf değerleri iktidar mücadelelerinin yönetemeyeceği veya yok edemeyeceği kazanımına ulaşılmıştır. Diğer yandan, insanoğlunun sahip olduğu hataların üzerini örtmek amacıyla geçmişinden kaçma mücadelesinin, gelecek nesilleri sorgulama sürecinden yoksun tutup verilen tabulaşmış değerler ve bilgiler aracılığı ile direk olarak yargılama ve yorum yapma aşamasına geçmeye yönlendirdiği sonucuna varılmıştır.

“Niye hiçbir sokağın, caddenin, meydanın, köyün adı aynı kalmıyor, sürekli değiştiriliyordu acaba? Tarihten kaçmak için mi? Her şeye sıfırdan başlamak için mi? (...) Demek ki biz fark etmeden sürekli bir kabuk değiştirme içindeydik. Bizans'tan kurtul, Osmanlı'dan kurtul, Arap

ülkelerinden kurtul... Şimdi de yeni moda: 'Kemalizm'den kurtul!', Mavi Alay'ı sakla, Struma'yı sakla, Ermeni olayını sakla." (Livaneli, 333)

Bu durum da toplum içerisinde ve dünya genelinde bireyler arasına sanal sınırlar koymakta, önyargıyı güçlendirerek yaymaktadır. Dolayısıyla, kurgunun da bel kemiğini oluşturan saf ırk arayışı kavramı acılar ve kayıplar yaşatmasının yanı sıra kadın – erkek ilişkileri üzerinde olumsuz bir rol oynayarak birbirini seven iki insanın hayatları boyunca kavuşamamasını sağlamıştır. Serenad adlı yapıttan etkilenilerek seçilen araştırma konusu sonucunda, savaş olgusunun kadın – erkek ilişkilerine yansımalarının incelenmesi, bireyin günlük yaşantısını bile iktidarların çeşitli oyunlarına ve güç gösterilerine göre düzenlediğinin farkına varılmıştır.

Sonuç olarak, savaşın her birey ve her kuşak üzerinde dolaylı yoldan bile olsa yıkıcı bir etkisi bulunmasına rağmen sevgi, inanç, bağlılık ve özgür düşünce gibi her ne olursa olsun savunulan değerler sayesinde bu yıkıcı etkinin hafifletilebildiği, bireyi zor şartlara ve yaşam koşullarına rağmen ayakta tutabildiği kanıtlanmıştır. Özellikle kadın – erkek ilişkileri üzerinde büyük bir role sahip olan savaş, figürlerin iç dünyalarını aydınlatmalarına yönlendirmiş böylelikle yarattığı tüm yıkıcı ve ayırıcı etkilere rağmen kişilerin hayata bakış açılarını değiştirmesini sağlamıştır. Bu bağlamda savaşın olumsuz sonuçlarının insanları birbirine daha da bağladığı, iktidar mücadeleleri sayesinde yaratılan sanal sınırların her çeşit toplumdaki insan tarafından fark edilerek yok edilmesi için çabalanmasına katkıda bulunmuştur.

Sözcük sayısı: 3515

KAYNAKÇA

- Livaneli, Zülfü. Serenad. 1. Baskı, İstanbul. Doğan Kitap, Mart 2011.
- <http://www.denizhaber.com.tr/guncel/34098/struma-siyam-ismail-istanbul-limani-siyasi-dunya-savasi-yildonumu.html>
- <http://omerfarukreca.blogcu.com/yahudi-soykiriminin-hazin-oykusu-struma-nin-gozyaslari/3487721>
- <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/22121.asp>